

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳԱՂԱԳԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ՌԱԶՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴՆԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ամբողջ 28րդ տարեշրջանի (1912 օգոստոս-1913 յուլիս) բաժնորդագրին է 20 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ. ԿԱՆԻՍԿ. Ամսական բաժնորդագրին է 2 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆր. : Նամակ կամ դրամ արկն այս հասցեով.
M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Arménia
MARSEILLE (France)

ԻԸ ՏԱՐԻ

ԹԻԻ 48

1913 ՅՈՒԼԻՍ 2 Դ.

(2. 8. 1913 Յունիս 19)

ԳՆԱԽԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կոմսածք միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Գրաւոր չէ վերագործուել չհրատարակուած ձեռագիրները:
Մանուցումներ զրեգուեալին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Մանուցման 1 միլիգրամ 1 սանգիմկարծէ. 1 ֆրանգիւրը 2 սանգիմկարծէ:
Les annonces, en français et en arménien, sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17.

ՐԱՅՖԻԻ ՄԱՀԻՆ 25 ԱՄԵԱԿԻ
ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՂ

Ի նկատի ունենալով թէ ներկայ ապրիլ 25ին (մայիս 7) լրացաւ հայ միժանուն վիպագիր ՐԱՅՖԻԻ մահւան 25ամեակը և թէ իր ընտանիքը այժմ կապրի Լոնդոնի մէջ, կաղմուած է մասնաւոր յանձնախումբ մը տօնելու այդ հանդէսը, հրաւիրելով Րաֆֆիի ընտանիքը՝ Այրի Աննա Րաֆֆի և Պրն. Պրն. Արամ և Արշակ Րաֆֆի՝ իբրեւ օրումն հիւրեր:

Հայ ազգին ինքնագիտակցութեան, մասնաւորապէս և քաղաքական վերածնութեան գործին մէջ Րաֆֆիի կատարած դերը այնչափ ակնհայտ է և այնչափ մօտիկ տան հայոց սրտին և հոգիին, որ աւերիկ կը լլար ունէ բան աւելցնել մեր կողմէ: Սակայն տառապող Հայուն դարաւոր վիշտը և իտէպը անձնաւորող Րաֆֆիի մահւան 25ամեակին հայկական խնդրի ներկայիս ստացած այժմեութեան զուգակցելը՝ այս սոսնախմբութեան կուտայ աւելի հանդիսաւոր և մեծ նշանակութիւն:

Որոշուած է տարեդարձը տօնել հինգշաբթի երեկոյ յունիսի 27/յուլիսի 10ին Queen's Gate Hall, Harrington Road, South Kensington, London W.: Ամեն միջոց ձեռք առնուած է հետաքրքրելու Անգլ. վարիչ շրջանակները և մամուլը այս առթիւ և ծանօթացնելու ՐԱՅՖԻԻ և Հայոց ոգին:
Կը հրաւիրենք հայ անհատներ, ընկերութիւններ, մարմիններ և այլն, ուղղել իրենց զգացմունքները արտայայտութիւնը դէպի Րաֆֆիի յիշատակը և Րաֆֆիի ընտանիքը, նաւաներով և հեռագրով յանձնախմբութեան նախագահի հասցէին՝

Dr. Calantariantz
237, Uxbridge Road, London W.:
ԳԻՒԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԻՆ
Ընդհանուր նախագահ՝
Գէորգ Արքեպիսկոպոս Խիթիւնեան
Նախագահ՝
Տօրթօր Քարանթարեանց
Փոխ-նախագահ՝
Գնդապետ Գ. Մարգար Գրեգորի
Առեւտրայեցիներ՝
Օրիորդ Զ. Պոյաճեան
և Յ. Տէր-Յովակիմեան

Քարտուղարներ՝

Օրիորդ Պակրամ
և Ա. Սաֆրաստեան
Գանձապահներ՝
Պրն. Ա. և Ն. Յակոբեան
և Ս. Պ. Սիմիւն
Աղմակներ՝
Բրոֆէսոր Կ. Յակոբեան
Բրոֆէսոր Կ. Թումայեան
Տօրթօր Կիւսէնեան
Տիգրան Արսլանեան
Պ. Տօնապետեան
Գ. Ֆրնարդեան (Մանչեսթրէն)
Վ. Առուշեան
Յովհաննէս Անդրէասեան:

Նոր լոյս են տեսել

ՐԱՅՖԻԻ
ՊԱՐՏԿԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ
(Չեռագրից և արտատպուած)
Գինն է 5 շիլին

ՏԱՃԿԱՀԱՅՔ

Նոր նիւթերով լրացած
Գինն է 3 շիլին

Նաև միւս գրքերի համար գիմել՝
Mrs Raffi
32, Richmond Gardens
LONDON W.
(England)

ՔԱՂԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Կիլիկեան արձագանգ. — Նամակ Թիւրքիայէն (Կ. պոլիս). — Հայերի Թիւրքիայէն. — Ռուսիա եւ Հայկական լանդիքը. — Ֆրանսա եւ Անգլիա. — Տեղական. — Թիւրքիայէն յուրեր. — Պայքանեան գործերի ելեւմտական լանճնաժողովը. — Պայքանեան կացութիւնը. — Նոր ստացած հրատարակութիւններ. — Փոքրիկ սուրհանդակ. — Քանասիրական (Անգլո-տուրքեր):

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

(Օսմ. վարչապետ Մահմուտ Շելվէթի վաշախ սպանման տպաւորութիւնը)
Անակնկալ դէպքերու և քաղաքական փոփոխութիւններու կեղծոնէն՝ Կ. պոլսէն հասած հեռագիրները դուռ ձեցին Օսմ. վարչապետ Մահմուտ Շելվէթի փաշայի սպանուիլը: Այս ահաւոր և սահմակեցուցիչ լուրը զմեզ ակադորութիւն մը գործնեց թուրք հասարակութեան և մանաւ-

անդ « Իթթիհատ » ականներու վերայ: Հայերս արդէն վարժ անակնկալ դէպքերու՝ իսկոյն զգուշական միջոցներ ձեռք առինք հասանախան խաղաթիւններու դիմաւորելու համար: Վարչապետին խորհրդատու սպանութիւնը պահ մը կասկածներ արթնցուց թուրքերու մէջ Հայոց մասին և սակայն բարեբախտաբար հեռագիրները փարատեցին եղած կասկածները և ահա թուրք կուտակցութիւնները սկսան իրարու դէմ լարուիլ:

Քաղաքական յոռի վարչութեամբ և բռնակալ ընթացքով քայքայման դատապարտուած այս երկիրը՝ հիմա ալ կուտակցական կռիւններով կործանման կառաւորողութիւնը սակայն այս կործանումը կամ ինքնասպանութիւնը դոնէ միայն պատճառ եղողներուն վրասերու միջոցներ ձեռք առնուէին ժամ առաջ: Երկիրը կը կործանի և մենք ալ մէկտեղ կը փճանանք: Այս անխնայական ու բարբարոսական վիճակին վերջ տալու միջոցները պէտք է ժամ առաջ գործադրուին մօտաւոր Արեւելքին վրայ աչք ունեցող հզօրներուն կողմէ:

Մենք Հայերս և մանաւանդ Կիլիկիեցիներս ընտ. հատաւոր և յոյս չունինք այս իշխանութեան վրայ, քանի որ այսօր այս երկրին ոչ մէկ անկիւնը ապահովութիւն կը տիրէ. ջարդ, թալան, հրդեհ, առեւտրամ, կրօնախիտութիւն, բռնի գրաւում, խռոտանքում և բարբարոսութիւն կայ ու կը մնայ սովորական դէպքերու պէս մշտապէս: Սահմանադրութիւն կը հռչակուի, Հայերը կը ջարդուին, Հայերը կը խռոտանան, իրենց մէջ կուտակցական կռիւններ և քաղաքական ոճիրներ կը պատահին, գարնաձառ Հայերուն կեանքն է որ վտանգի տակ է: Եւ դժբախտ Հայերս ճակատագրային անողորմ համակերպումով մը վիզ կը ծռենք քմահաճոյք յաղեցնող բռնի և բիրտ ուժին առջև:

Իթթիհատական դահլիճին վարչապետն ու սխնեւ եղող Մահմուտ Շելվէթի փաշայի սպանութիւնը հասանախան է թէ սկիզբն ըլլայ հայ-

րենասպան խռովութիւններու, որոնց նշանները սկսան ցոյց տալ այս կողմերը ընդգիծամարտ կուտակցութիւնները:

Ասանայի մէջ և շրջակայները ամէն օր կը պատահին թուրքերուն մէջ կուտակցական վիճարանութիւններ և կռիւններ, որոնք շատ անգամ կրօնափառութիւնն ու երբեմն ալ ոճրախորձութեան կը փոխուին: Իրաւ է թէ « Իթթիհատ » ի գէմ գանդատողներն ու հակառակորդները խիստ շատ են այստեղ և նոյնիսկ թուրքերու 100էն 90ը. սակայն, ինչ որ ալ ըսուի, մենք տարակոյս չունինք թէ « Իթթիհատ » ի անկումին ալ այս երկիրը կը մնայ միեւնոյն տեղը ուր որ է շատ երկար տարիներէ ի վեր:

Կը լսենք թէ Պոլսոյ մէջ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կը լլան, գործուած ոճրին առիթով, և կերակայ թէ Իթթիհատականները իրենց հակառակորդները պիտի մարքեն ալ և ալ պատրուակով. սակայն չենք գիտեր թէ իրենց այս ծրագիրը պիտի յաջողի՞ թէ ոչ: Միայն իբրեւ թուրք հոգեբանութեան տեղեակ մարդ՝ գիտենք թէ թուրքերը քաղաքական սկզբունքներէ զուրկ պարզապէս ոչխարներ են, որոնք հրուհապատակ կը լլան օրումն հոսանքին, առանց ամենախորք գիտողութեան կամ գիտակցութեան:

Տա՛ր երկիրն որ ժամ առաջ մի անգամ ընդ միշտ մարքուէին բոլոր հաշիւներն ու առկախ ինդիւրները և մենք ազատէինք այս անտանելի կեանքէն:

4/17 յունիս 1913
Կիլիկիա ՀԱՍՏԵԱԿ

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻՐՔԻԱԿԱՆ

Կ. պոլիս, 10/23 յունիս 1913

Մահմուտ Շելվէթի փաշայի սպանութեամբ երևան ելած հսկայ դատադրութեան առթիւ ձերբակալութիւններ, արքայ, արտաքրում և խուզարկութիւններ թափ տալով ընդարձակ համեմատութիւններ առնելու կը լրացան ժամանակէ մ'ի վեր: Հաղաւոր ձերբակալութեան կան բանտերուն մէջ և հարիւրներով աք-

սորում Անատոլի զանազան կողմերը : Նոր Դահլիճը կազմակերպում է իշխան Սաիտ Հալիմի եպարքոսական թեման : տեսնենք հնգամյայ ձևադրադաքականությունն մը վերջ երկրին նոր պահանջներուն և պայմաններուն համապատասխան ուղղություն մը պիտի կարենանք որդեգրել՝ սա ներկայ քառասյին վիճակին մէջ անկուտի գանձով մը : Թուրք թերթերը երկրին յուսահատ կացութիւնը մոռցած, լայնածաւալ էջեր լեցնելու վրայ են՝ ամէն օր՝ դաւադրութեան խնդրոյն շուրջ, առանց ո՛րէն հեռատես չըլլա հայեցութեան : Զարհուրելի հոսանք մըն է որ սանձարձակ տարածուելու վրայ է երկրին ամենահեռաւոր անկիւնները՝ վարի խաւերէն մինչև ամենաբարձր աստիճանները, կուրցած կիրքերով և կուսակցական հալածանքներով : Թունիսի մէջն ենք ու կառավարութիւնը դեռ չէ կրցած վճարել մարտի ամսականները ամբողջովին :

Հիմայ որ Տաճկաստանի պետական նաւը կը գտնուի խիստ փոթորկալից ժողով մը վրայ և ամէն ոք զգացած է կացութեան վտանգաւոր հանգամանքը և նաւաբեկութեան ահաւոր աւերները, մեր ղեկավարները մօտենան թերևս՝ որպէս աղբսարկու՝ Եւրոպայի գլխութեան՝ ընդունելով անոր հարկադրելիք ծանրակշիռ պայմանները երկրին ելևմուտքի խառնաշփոթ անել վիճակը կարգի դնելու համար :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՆՈՂՈՐՄԵՆՔ ԿԱՄԱԳԵՐԱԽՏ ԸՆՏԱՆԻՔ

(Պատմութեամբ)

Առն տասնինը դարուններ բոլորած էր երբ անոր հայր Մկրէն ու մայր Եղան զինք ամուսնացուցին գեղանի Մանիին հետ : Մկրէն բաւական բարեկեցիկ վիճակ մ'ունէր Բ. քաղաքին մէջ. սակայն գործերու տարօրինակ անկումը թշուառութեան ծանցեց զինքը, որով ստիպուեցաւ իր չորրորդ զուակ Առն պանդխտութեան իրկել Պոլիս, ինչպէս սովորութիւնն էր քաղաքին հայ բնակչութեան, ուր գրէթէ ամեն տուն իր վաստակաւոր ներկայացուցիչն ունէր, առանց որոյ կարելի չէր ապրուստ ձարել « Գարէ մսուր » բուռած Բ. քաղաքին մէջ. և այս մասնաւորապէս Հայոց համար, որոնք գուրի էին հողային աշխատանքէ :

Առն երկու զաւակներու տէր էր արդէն երբ պանդխտութեան ցուպը ձեռք առաւ : Նախապէս եկեղեցի երթալով իր աղօթքը և ուխտն ըրաւ, խնդրելով խոստովանալ հայր քահանայէն որ ծանուցումով մը յանձնարարէր նաև ժողովրդեան աղօթել ճամբորդութեան և գործին յաջողութեան համար :

Առն ծնողք, եղբայրներ, կիներ ու զաւակներ կէս ժամաչափ ընկերացան պանդխտութեան դիմող իրենց հոգեհատորին : Քաճման ժամը հասաւ : Կարաւանը մեկնելու պատրաստութիւնը կը տեսնէր, տեսարանը տխուր ու սրտաճմրկ էր, ամենքը կուլային դառնապէս, ճամբու դնողքս քեկամներ սղջելով ըստեմալութիւններով

Բարենորոգմանց խնդրոյն դալով գոյութիւն ունեցող սկեպտիկ թերա հաւատութիւնը օրէ օր աճելու վրայ է երկրին բարեկարգման մասին :

Դիւանագիտական աղբիւրներէ ու եւրոպական մամուլին գրուածքներէն դատելով՝ մանաւանդ սա վերջին դաւադրութեան իրերադարձութիւններէն յետո՝ դիւրաւ հասկցուելու վրայ է թէ ի՞նչ խորախորհուրդ ծրագրեր են կը պատրաստուին՝ վարագործին ետե՛ եւրոպական պետութեանց դահլիճներուն միջև, և թէ ի՞նչ տեսակ աչքով պիտի նային յետ այսու Տաճկաստանի վրայ իբրև տէրութիւն : Թէ ո՞ր աստիճանի մեծ չափով աւելցած է հետաքրքրութիւնը դէպի Սիւրիական Թուրքիոյ հարցը շահակից պետութեանց միջև, ամենակարևաւորն կերպով կարելի է տեսնել անգլիական, գերման և ռուս մամուլներու աննախընթաց շահագրգռութենէն, մանաւանդ Հայաստանի հարցով, որ ընդհանուր համոզմամբ կուրիղը կը համարուի համայն Սիւրիական Տաճկաստանի խնդրոյն :

Բաց ի Մեղլիոյ ամէն հոսանքի վերաբերեալ օրկաններէն՝ վերջերս շատ մեծ շարժում մըն ալ կերևի գերման մամուլին մէջ Հայաստանի ու Հայերու մասին և Պէրլինըր Թալէպլաթ, Տի Հիլֆէ, Ֆրանգֆուրթեր Զայթունկ, Տէր Ռայխափոթէ, Ֆոսիչէ Զայթունկ, Տէր Քրիսթիլիսէ Օրիէնթ, Տէյօշ-Աղիաթիշ Աֆրիքա, նիշէ Գորէսթոնէնց և կարգ մ'ուրիշ

կը վերագառնային : Առն շատ դժուարութեամբ կըցաւ բաժանուիլ իր հոգեհատոր փոքրիկներէն, ուշադրոյս ու խելալով վիճակով մը շարունակեց ճանապարհը ընկերներու յորդորներով :

Համբորդութիւնը մէկ ամիս տեւեց մինչև Առն Պոլիս հասաւ, ուր իր սրտի աղետութեամբ անմիջապէս յաղորդութիւն ունեցաւ վաճառատան մը մէջ պաշտօն բաժանեցաւ բաւական լեցուն ամսականով : Առն իբրև ճարպիկ առևտրական և իր ունեցած եղական բարեմասնութիւններու չընորհիւ մէկ տարւոյ ընթացքին մէջ վաճառականապետի սէրը և ուշադրութիւնը գրաւեց և զանազան փորձերու բովէն անցնելէ վերջ, մասնաւոր խանութի մը տնօրէնն եղաւ, զոր ամենայն կանոնաւորութեամբ կառավարեց, սպասուածէն աւելի շահ ցոյց տալով :

Այս հաւատարմութեան, վստահութեան ու գործունէութեան շնորհիւ Առն խանութի շահէն ժամանակ մը մասնաբաժին ընդունեց և ապա հաւատարմապէս ընկեր դարձաւ իր հեռատես բարեբարին : Վաճառականապետը շատ կը ցաւէր որ նա հայրենիքին մէջ ամուսնացած էր, կին ու զաւակներ ունէր, ապա թէ ոչ իր աղջկաններէն մին անոր կնոթեան պիտի տար :

Յաջողութիւնը քանի աւելնար նոյնքան ալ առատ դրամ կը խրկէր Առն հայրենիք : Քաղաքացիները երանի կուտային անոր ծնողաց որ այնպիսի բարի ու բախտաւոր զաւակ ունէին Պոլիս. երջանկութեամբ կապրէին և ամենապատուաւոր գիրք մը գրուած էին հայրենեաց մէջ :

Տառնեմէկ երկար տարիներ Մառն պանդխտ մնաց Պոլիս ու շարունակաբար յաջողութիւն գտնելով պատկառելի գումարի մը տէր եղաւ, առանց սակայն բաժնուելու իր բարեբարէն, զոր կը սիրէր հոգեկին :

Կարևոր թերթերու մէջ ընդարձակ ուսումնասիրութիւններու ներշնչուած յօդուածներ կան գրուած Հայկական խնդրոյն լուծմանը մասին :

Իսկ Պոլսոյ թուրք թերթերը՝ « Թաալիքի Էֆքեար », « Թէրքիմա » նը Հագիդաթ » և ուրիշներ՝ սկսան նորէն իրենց հնօրեայ առարկութիւնները քաղաքական կարճատես մտաւախութեամբ ու յաճախ զրպարտութիւններով ալ լեցուն յառաջը չել բարեկարգութեան հարցին շուրջ : Ընդհանուր բարենորոգումներ պիտի ընենք, երկիրը դրախտի պիտի վերածենք ու այս տեսակ խաբեպատիր կեղծիքներով՝ որոնք երկիրին քայքայման միայն ծառայեցին, դալլի աւետարան սկսած են կարդալ, մոլորեցնելու համար ճշմարիտ հայրենասէրները :

Թէրքիմանի Հագիդաթի մէջ՝ Ահմէտ Աղայէֆ անուն ծանօթ կովկասցի թուրք հրապարակագիրը՝ հայկական պատուիրակութեան պահանջներուն նուիրեալ խմբագրական մ'ունէր, որուն մէջ բողոքելով եւրոպական միջամտութեան ամէն գաղափարի դէմ՝ կը գրէր թէ Հայերը ներկայ պարագայներուն մէջ համբերութիւն պէտք է ցոյց տան եղբր և թէ ընդունելով հանդերձ որ պէտք է լայն բարենորոգումներ ընել Հայաստանի նահանգներուն մէջ և վերադարձնել ոտնակոխ եղած իրաւունքները, կը գրէ թէ պահանջուած բարենորոգումները կարելի պիտի

Հայրենիք վերագառնալու կարօտը կըստիպէր Առն իր խանութի գործերը կարգադրել, և շարունակելու համար ուղղութիւն մը տալ անոր մինչև իր վերագործը : Ամէն բան կարգադրելէ յետոյ, օր մը յայտնեց բարեբարին իր այս փափաքը և խնդրեց որ հրաման տայ իրեն հայրենիքը վերագառնալու, ծնողաց և եղբայր օրհնութիւններ, կնոջ ու զաւակաց կարօտն առնելու համար : Վաճառականը սիրով ընդունեց Առն առաջարկը, շատ բնական գտնելով անոր հոգեկան դրութիւնը և տարւան մը համար արտօնութիւն տուաւ երթալու և ապա ընտանիքով վերագառնալու Պոլիս հաստատուելու համար, քանի որ գործերն այնքան յաջող էին, խոստանալով նաև շահաբաժին մը հանել անոր որքան բացակայ գտնուէր Պոլսէն, ի վարձ իւր հաւատարմի և բարեք ծառայութեան :

Այս կարգադրութեամբ ու խոստումներով Առն Կ. պոլսէն հայրենիք վերագառնալու պատրաստութիւններ տեսնելէ վերջ, գրեց հայրենիքը ի մեկնումը Երուսաղէմի ճանապարհով :

Երկու ամիսէն աւելի կը լինէր որ Առն մեկնած էր Կ. պոլսէն, անոր ծնողք, եղբորք, կին և մանաւանդ զաւակներ անձկանօք կը սպասէին իրենց սիրելի վերագործը տեսնելու : Այժմ զաւակներէն մեծը՝ Քերովը՝ 14 և փոքր Սերովը՝ 12 տարեկան եղած էին, որոնք չէին յիշեր երբէք հայրենիքն, միայն անունով գիտէին թէ հայր մ'ունէին պանդխտութեան մէջ : Քերովըն ու Սերովըն խիստ զեղեցիկ ու զուարթ պատանիներ էին, որոնք կը սիրէին բոլոր քաղաքացիներէն, նմանապէս վարժարանին մէջ կը յառաջդիմէին ուսմամբ :

Անան անձրևոտ օր մ'էր, կէս գիշերի մօտ՝ ցնցոտիներ հագած մէկը անհամար-

տի չըլլայ խոլոյն գործադրել վասն զինախ դրամը բացարձակօրէն կը պակսի ու Եւրոպա՝ որ արդէն դժկամակ՝ վերջին դաւադրութենէն ետք բոլորովին վարանած է դրամ փոխ տալու Թուրքիոյ սա վիճակին մէջ ելնել հիմայ բարենորոգում պահանջելը յիմարութիւն է եղեր. նախ պէտք է եղեր այրող տունը հրդեհէ աղատել ու յետոյ զբաղիլ անոր բարեկարգութիւններովը. . . : Թէ իրենց հայրենասիրութեամբն ու վեհանքութեամբը հանրածանօթ Հայ հայրենակիցները իրենց բարենորոգման արդարացի պահանջումներու աճապարանքը պէտք է եղեր օսմանեան կառավարութեան մօտ ցոյց տան և չի դիմեն օտարներուն... : Կարգ մը տեղեկութիւններ յիշելէ վերջ նաև Հայկական պատուիրակութեան՝ Պոլսոյ Եւրոպայի փաշայի և աւոր գործակցող պալքանեան գովութիւն նախագահ Պագրոթի վրայ զոր Թուրքիոյ թշնամի կը ներկայացնէ, կեղծակայնէ թէ Հայերը՝ բարենորոգմանց խնդրոյն մէջ լըջօրէն ու հաստատակամութեամբ շարժելով հանդերձ՝ պէտք է եղեր զգուշաւոր ըլլան, տեղիէ լի տալով օտար միջամտութեան են, են. :

* * Պատերազմական ատեններ արձակած ըլլալով իւր վճիռը՝ թերևս այսօր իսկ Պայազխի հրապարակը կախազաններուն վրայ ճօճեն Մահմուտ Շէյքիթի փաշայի ապանքութեան գործով ամբաստանեալ մահապարտ-

ձակ դուռը կը զարնէր Մկրէնց տան : Մկրէն օտար հիւր մը կարծելով դուռը կը բանար, իսկ Եղան ճրագը բռնած կը դիտէր եկողը : Զարմանքին մեծ եղաւ, տեսածին իրենց զաւակն էր : Եղան ճիշդ մ'արձակեց, մայրական գորովի ու եռանդազին սիրոյ բուռն հոսանք մը հաւաքելով իր կանացի կուրծքին տակ : Եթէ Մկրէն օգնութեան չհասնէր, Եղան գետին պիտի գլորուէր ուշադրոյս :

Մկրէն ուշքի բերելով Եղան դէպի թոնրատուն տարաւ. իրենց հետեկեցաւ Առն : Արմուկէն արթնցան նաև Առն եղբարք, կիներ ու զաւակները, որոնք թոնրատուն հաւաքուեցան միևնոյն արմանքով ու զարմանքով. տեսածուն չէին հաւատարեալ կը կարծէին : Տարբարեանէն աւելի լուրջութեամբ դիտար կը դիտէին հառաչանօք :

Լուրթիւն ընդհատեց Մկրէն բռնելով՝
— Որդի, այս ի՞նչ է, հասա՞դ վիճակին ինչէ՞ն է. . . :

Ալ չկցաւ շարունակել, կսկորդը կը սեղմէին կարծես :

— Հայր, պատասխանեց Առն, քաղաքին մի օրուան ճանապարհ մնացած, անտառին մէջ աւազակներ կարաւանին վրայ յարձակեցան, ամէնքն մերկացնելէ վերջ սկսան կարգաւ մեր ընկերները յետադիմելու. ես որ խոշոր ծառի մ'ետեւ պահւած էի, միջոց դատաւ օգտուելու ծառերու խառնակէն ու փախչելով մօտակայ քրտաբնակ գիւղի տապաստանեցայ, ուր Քիւրտի Բիւրտի մ'առաջնորդութեամբ Հոռ հասայ, վրայիս հազուադէպն ալ հիւրընկալ տուանէն ընդունելով :

(Շարունակելի)

ները : Ընդհուպ պիտի սկսի երկ-
րորդ գաղափարախոսութիւնը հակակառու-
վարական կամ տարբեր բացատրու-
թեամբ հակաթիւթիւհատական դա-
ւադրութեամբ ամբաստանուածնե-
րուն, որոնք շատ մեծ թիւ մը կը
կազմեն : Տեսնենք ո՞ր պիտի եր-
թայ յանդի իրաց սա վիճակը որ
բնական բարեգութեան չըլլալով՝ միշտ
լի է անակնկալներով . . .

Իսսկիւտար ՏԻՐԱՆ-ԹՈՐԳՈՄ

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻԻՐԳԻՍ

Յայտնի է որ Պատրիարքարանը
քանիցս բողոքած էր Բ. Դրան որ
20 տարին չըրացուցած անձեր իսլա-
մութեան չընդունուին, մինչդեռ
թիւրք իշխանութիւնները 15 տա-
րեկանները չափահաս համարելով ու
բնական կը նկատեն անոնց իսլա-
մացումը, յայտարարելով թէ իրենց
կամքով ընդունած են իսլամ կրօնը :

Նախարարական խորհուրդը իրա-
ւացի համարելով Պատրիարքարանի
գիտողութիւնը, որոշեց է որ այսու-
հետեւ իսլամ կրօնն ընդունելու հա-
մար գիմում ընտելների խնդիրները,
արական թէ իգական սեռին պատ-
կանին, չընդունուին եթէ 20 տարիքը
ըրացուցած չեն : Այս որոշումը ներ-
քին գործերի նախարարութեան կող-
մէն մայիս 22 ամսաթիւ յատուկ
չըմբերականով մը հաղորդուեց է նա-
հանգային իշխանութիւններին, յա-
րելով որ հակառակ վարուող պաշտօ-
նեաներն իբրեւ յանցաւոր պատժի
պիտի ենթարկուին :

Առաջին անգամը չէ որ Թիւրքիայի
մէջ արդարացի օրէնքներ կը դրուին
հանրագումար որոշումներ կը տրուին,
անաստորոշներին պատիժներ տրա-
մադրուելով : Բայց 3 օրէն աւելի չը-
տեսեր այդպիսի օրէնքների ազդե-
ցութիւնը, որովհետեւ լայնամիտ,
օրինասեր և արդարադատ պաշտօ-
նեայներ չկան վանքեր գործադրելու
համար :

— Վանի Ալիսաղաքին մէջ կը
կարգանք հետեւեալ ուշագրաւ լուրը
որ մտածել կուտայ թէ երբ վանի
նահանգային վարչական ժողովին ան-
դամ և առաջնակարգ վաճառական-
ներէ մին եզրղ նշանաւոր հայի մը
գէմ մայրիկի վարմունք մը կը հա-
մարձակի ունենալ զինուորական պաշ-
տօնեայ մը բուն իսկ քաղաքին մէջ,
արդեօք գիւղերին մէջ ի՞նչ բարբա-
րոտութիւններ չեն գործադրել խեղճ
ու անպաշտան հայերին վրայ այդ
զինուորականներ : Եւ այդ մտայնու-
թիւնն ունեցող զինուորականներն են
որ թիւրք կառավարութիւնը կը
խոստանայ գիւղերը զրկել հարստա-
հարիչ Բիւրսեի զէմ հայերը պաշտ-
պանելու և բարենորոգումներ գոր-
ծադրել տարու համար . . .

« Մայիս 15 (28)ին շուկայի մէջ
հետեւեալ ցուալի երևոյթը տեղի ու-
նեցաւ :

Չիտորը զօրաց յիսնապետ Քեա-
միլ էֆ, նոյն օրը վանի առևտրա-

կաններէն և մէջլիսի խտրէի հայ
անգամ պ. Գէորգ Ճիտէպեանի խա-
նութիւնը կերթայ քարիւղ ստանալու,
սակայն հոն չի գտնուիր զայն որ նոյն
միջոցներուն խտրէի ժողովին գըտ-
նուած կըլլայ : Վերջին պահուն, երբ
արդէն խանութ վերադարձած էր,
Քեամիլ էֆ. Բիւրսեի եկած ներս կը
մտնէ, ուր գործով ներկայ էր նաեւ
ժանտարմայի յիսնապետ Թէֆիկ պէ-
յը, և կըսկսէ կարգ մը վերաւորա-
կան խօսքեր և այնքան առաջ կեր-
թայ որ կըսէ հետեւեալ նախատական
և վերաւորական խօսքերը. Գ. ար հա-
լերդ արդէն շատ շիւսացած էք. յանցանք
կատարուածքանի և, որ ձեզ երես տուած
է. քսիկ օրը 10 հայ սպանելու և որ հա-
լեր ջը շիւսանալ և ուրիշ այս կարգի
նախատականներ : Երբ պ. Գէոր-
գը կըզգացնէ իրեն որ իրաւունք
չունի այդպէս խօսելու, այն ատեն
Քեամիլ էֆ. բռնուցքի երկու հար-
ւած կուտայ պ. Գէորգին, որ վեր
կը կենայ պաշտպանելու ինքզինքը
վայրագ յարձակման դէմ : այս ատեն
մուկեցած յիսնապետը սուրբ կը քա-
շէ, բայց բարեբախդաբար Թէֆիկ
պէյը կը միջամտէ և կը յաճողի Քեա-
միլ էֆ. բռնելով դուրս հանել խա-
նութէն :

Այստեղ երևոյթն է, որ խոր ցաւ
կը պատճառէ մեզ. պաշտօնեայ մը,
յիսնապետ, մը յանգեցուցիւն կուեն-
նենայ լուսանքներ թափել հայ ժո-
ղովրդին հասցէին. և արդեօք ի՞նչ
կը ցոյցանեն իր մէջ այս պաշտօնեա-
յի վերաւորական խօսքերը, եթէ ոչ
թոյն և ատելութիւն, որ դժբաղդա-
բար այս ու այն առթով ընդհանուր
կերպով սկսած է արտայայտուլ ալ : Եւ
այժմ պաշտօնեայի մ. բերնէն շուկայի
մէջ, մէջլիսի խտրէի հայ անգամի
մը հանգէպ :

Պ. Գէորգ բողոքած է Ջաբիր փա-
չային և կուտակալին, որուն ներկա-
յացուցած է բողոքագիր մը, յայտ-
նելով որ նախ իբրեւ հայ և ապա իբ-
րեւ պաշտօնեայ, անպատուած արժա-
նապատուութեամբ չպիտի կրնայ մաս-
նակցիլ ժողովի նիստերուն, մինչև որ
օրինական հետապնդում չկատարուի
Քամիլ էֆ.ին, որու արարքը ներկայ
փափուկ պարագային կը ծառայէ մի-
միայն սառնութիւն ստեղծել ազդե-
րու միջև :

— Երկրագործական պանքան ու
ըրշած էր Մուշի շատ մը գիւղերի
հողերը գրաւել, անոնց ունեցած
պարտքերին փոխարէն : Պատրիար-
քարանի գիմումին վրայ, դատական
նախարարութեան պատրիարքարան
զրկուած գրութիւն մը կիմացունէ
որ Երկրագործական պանքայի Մու-
շի մասնաճիւղին հրահանգ տրուած է
որ քանի մը տարի ալ յետաձգէ
պարտքերի գանձումը :

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՀԱՅԿԱՎԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Ամերիկայի Հայերի կողմէն Տ. Ար-
սէն վարդապետ վեհունի և Տօք-
թէօր Ա. Ալվազեան հեռագրով գի-
մած էին Ռուսիայի Յարին և կա-
ռավարութեան, աղերսելով իրենց մի-

ջամտութիւնը որ Արեւելեան խըն-
դրի բախտը որոշող վեհաժողովը
զրադի Թիւրքիայի Հայերի կացու-
թեամբ և անոնց կեանքը, պատիւը
և ստացուածքը Հայաբնակ գաւառ-
ներին և կիլիկիայի մէջ ապահովելու
համար իրական երաշխաւորութիւն-
ներ որոշուին :

Այդ հեռագրին հետեւեալ պատաս-
խանը զրկուած է Նիւ Եորքի ուսա-
կան հիւպատոսարանին միջոցով Տ.
Արսէն վ. վեհունիին.

« Կայս. Արտաքին Գործոց Նախա-
րարութեան ստացուած հրահանգ-
ներուն համաձայն Ռուսիոյ Կայս-
րնգ. Հիւպատոսարանը պատիւ ու-
նի Ձեր Գերապատուութեան հա-
ղորդելու որ Ձեր կողմէ Ն. վեհա-
փառութեան վարչապետին և արտա-
քին գործոց նախարարին ուղղեալ
հեռագրերն ժամանակին ստաց-
ւած են և ի պատասխան հրահանգ-
ւած եմ բնելու որ Ռուսիա հայ ժո-
ղովրդին բարօրութեանը մասին ար-
թուն շահագրգռութիւն մը ունի և
Հայոց շահերը մօտիկ են իր սրտին և
միշտ պատրաստ է ամէն կարելի մի-
ջոցով օգնել իրենց, վերապահելով
սակայն իրեն յարմար ժամանակն ու
մեթոտը, որպէս զի Թուրքիոյ մէջ
գտնուող Հայոց վիճակին բարելա-
ւութիւնը աւելի գիւրին ու գործնա-
կան ճամբով մը երաշխաւորուի :

Հաճեցէք այս գրութեան ձեր ըս-
տացածը լլալը տեղեկագրել մեզ :

Ընդհ. Հիւպատոս Նիւ Եորքի
(Ստորագրութիւն)

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱՆԳՈՒՍ

Ֆրանսական Հանրապետութեան նախա-
դահ Տ. Փոլանքարէին անցած շաբաթ
Լոնտոն այցելը ոչ միայն խանդավառ և
չքեղ ընդունելութեան մ'արժանացաւ ան-
գլիական ազգին կողմէն, այլ և գիւսանա-
գիտական երկար խորհրդակցութիւնների
առիթ մը բնծայեց : Տ. Տ. Փոլանքարէի,
Իշնի, Քամպօնի, սրբ Է. Կրէյի և սրբ
Արթիւր Նիքոլսի միջև յունիս 26ին եղած
տեսակցութիւններն նկատմամբ Լոնտոնի
լրագիրներին հաղորդուած գեղոյց մը կըսէ
թէ ոչ միայն պաշտօնեան տաղանդին և
խաղաղութեան պահպանման վրայ դարձած
է խօսակցութիւնը, այլ և Թիւրքիայի և
այդ երկրի մէջ Ֆրանսայի և Անգլիայի ու-
նեցած շահերին վրայ : Երկու երկրներին
շահագրգռող բոլոր խնդիրները խորհրդակ-
ցութեան ենթարկուեցան :

Պաշտօնապէս ոչ մի վաւերաթուղթ չը-
հրատարակուեցաւ. բայց յնւ. 26ի խոր-
հրդակցութիւնները ցոյց կուտան որ եր-
կու երկրներին կառավարութիւններն ալ
կատարեալ համաձայնութեան մը մէջ են :
Այդ խորհրդակցութիւններն աւելի ամրա-
պնդեցին երկու երկրներին միջև ինչ ինչ
խնդիրների վրայ արդէն գոյութիւն ունե-
ցած համաձայնութիւնը :

ՏԵՂԱԿԱՆ

Տեղիս Հայ գաղութի Ընդհանուր
Ժողովը գումարուեցաւ անցած շաբաթ
օր, կէսօրէն յետոյ : Չգիտենք թէ
այս անգամ ի՞նչպէս եղած էր որ ժո-
ղովի հրաւիրագիրը զրկուած չէր Ար-
մենիայի խմբագիր-անօրէնին : Տա-
րակոյս չունինք որ ժողովը հրաւի-
րուները օրէնքը գիտեն յարգել և

կողմնակցական ունէ գիտում իրենց
վերազրկէ ալ հեռու կը գտնուինք.
ուստի կենթադրենք թէ գիպուածի
մը արդիւնք եղած լինելու է այդ :
Ժողովի արդիւնքի մասին մեր
քաղաք տեղեկութիւնը հետեւեալն է
ամփոփ կերպով : Օրակարգի առա-
ջին խնդիրը լինելով Ընդհանուր Ժո-
ղովի նոր Գիւսանի բնաւորութիւնը,
ատենապետ ընտրուած է Տիար Միհ-
րան Թէքէեան և ատենագիրը Տիար
Վարդան Վահանի :

Յետոյ Գալլընճեան Եղիշէ քա-
հանային դէմ եղած դանդաղանքին
համար կազմուած քննիչ Յանձնա-
ժողովի տեղեկագիրը և այդ տեղե-
կագրին ու պաշտօնական և անպաշտօն
զանազան աղբիւրներէ ստացած հա-
միմաստ տեղեկութիւններին վրայ հիմ-
նուելով Գեր. Առաջնորդ իւթիւճեան
արքեպիսկոպոսի զրկած պաշտօնա-
գիրը կարգացուեց է որ խոսիւ կը
դատաւարտէր Գալլընճեան քահա-
նայի վարմունքը, թէ՛ իր կատարած
ապօրինի ամուսնութիւնների և թէ՛
Տիարներ վ. Ղազարեանի և
Տ. Նարինեանի դէմ նախադրական
լինելով իր ստորագրութեան տակ
ըրած պաշտօնական անպատշաճ
հրատարակութեան առթով, և
այլն, եւ այլն : Ժողովը մեծամասնու-
թեամբ որոշեց է խնդրել Գեր. Ա-
ռաջնորդէն թէ քանի որ քահանայն
եկեղեցական զեղծումներ գործած է
և իբր եկեղեցական իր արքեպիսկո-
պոսական իրաւասութեան տակ կը
գտնուի, անոր յանցանքի համեմատ
յարմար տեսնուած պատիժը անօրի-
նելով ուղղակի անոր հաղորդէ պաշ-
տօնապէս :

Արմենիայի նախորդ թուին մէջ
մենք հրատարակած էինք Տիգրա-
նակերտի Առաջնորդարանէն Կ. պօլսի
Պատրիարքարանին գանգատ եկած
լինելը թէ արտասահմանի մէջ հայ
քահանայներ ապօրինի ամուսնու-
թիւններ կը կատարեն գաղթական-
ներին վրայ : Այժմ Եւրոպայի Գեր.
Առաջնորդի մէկ գրութեանն որ կար-
գացուած է անցած շաբաթ օր Ընդհ.-
ժողովին մէջ, կիմացուի թէ Շապիւն-
Գարահիտարի առաջնորդ Տ. Վաղի-
նակ Ծ. Վ. Թորիկեան մայիս 23 (Հ.
Տ.) ամսաթիւ պաշտօնագիր մը զըր-
կած է մեր Առաջնորդին, Եսայի (Իս-
րայէլ) Մէրտինեանին Համասիլուի
հետ կրկնամուսնութեան խնդրին
նկատմամբ : Թորիկեան վարդապետ
իր այդ պաշտօնագրով կը յայտա-
բարէ թէ Մարտիլի քահա-
նայն՝ առանց Համասիլուի աղաչան-
քին մօտիկ ընելու՝ գրէթէ բռնի կա-
տարած է պսակը խումբ մը գի-
նողների մէջ :

— Տեղիս քահանային դէմ ժողո-
վըրդին մէջ դժգոհութիւնը այն աս-
տիճան առաջ գնացած է այժմ որ
սկսած են ոչ միայն եկեղեցի չյաճա-
խել, այլ և չեն ուզեր մկրտութեան և
այլ եկեղեցական խորհուրդների կա-
տարման համար իրեն գիմել :
Գեր. Առաջնորդի կարգադրութեան
համեմատ՝ Փարիզի հոգեւոր հովիւ

Արժ. Տ. Վառլանյանի Ա. քնն. Բի-
պարեան փարիզէն Մարտի 12 զարդ
երկուշաբթի օր, Տիար Վարդանէս
Ղազարեանի եռամսհայ մանկան Ղա-
զարի մկրտութեան խորհուրդը կա-
տարած է. նոյնպէս և Տիար Յակոբ
Պապաեանի որդիին հայ աղջկան մը
հետ ամուսնութեան պատկի խոր-
հուրդը կատարած և երեքշաբթի
սուաւոտ կանուխ վերադարձած է
փարիզ :

— Սհարոն Ռուսեան անուն խաւ-
րերդցի 26 տարեկան երիտասարդ
մը, արհեստով կռիակար, որ Ամերի-
կայէն վերադարձած էր և Մարտի-
լէն այլուր պիտի մեկնէր, ինչաներ
էր յունական պանդոկ մը : Իրեն
պէս հոն ինչանամ երկու օրեր Ս.
Ռուսեանի հետ մեկտեղ երեկոյեան
ժամ 10ին պարտիզ կենտրոն
քը : Խօսակցութեան միջոցին Յոյ-
ներէ մին կը խնդրէ մէկ ֆրանկ
փող տալ իրեն և երբ Ռուսեան գրա-
մաքսակը կը հանէ տալու համար,
Յոյնը կը խէ զայն և կը փախչի :
Դրամաքսակին մէջ 50 ֆրանկ կայ
եղեր :

ԹԻԻՐԲԱՅԱՆ, ԼՈՒՐԵՐ

Օսմ. նոր գահաճի կազմութեան
մասին, որ հեռագիրներէ իմանալով
հրատարակած էինք Արմենիայի վեր-
ջին թերթերէն, աւելի ուղիւ տեղե-
կութիւններ կրնանք տալ այժմ Կ.
Պօլսի թղթակցութիւններէն առնե-
լով : Պետական խորհրդի նախագահ
նշանակուած է, ոչ թէ Ատիլ պէյ,
այլ Խալիլ պէյ որ Երեսփոխանական
ժողովի ատենագետն էր. փոփոխ և
հեռագրի նախարար եղած է ոչ թէ
Օսման էֆէնտի, որ կերէի տառա-
խալով մը այդպէս իմացուցեր էր հե-
ռագիրը, այլ հայազգի Ռական էֆէն-
տին որ արդէն այդ պաշտօնը կը վա-
րէր. արտաքին գործերի նախարարու-
թիւնն ալ կը մնայ տակաւին նոր վար
չապետ Ստիտ Հալիմ փաշայի վրայ :

— Վանի նոր կուսակալ Թահսին
պէյ պտոյտի ելած էր նահանգին մէջ :
Մեր Մէհմեդ աւագապետները Ծառա-
խի կողմեր կուսակալին պատահելով
ընդհարումներ ունեցեր է անոր ու-
ղեկցող զինուորներին հետ որոնցմէ
մի քանին սպանուել են : Կուսա-
կալը իր զինւորներին հետ մէկտեղ դէ-
պի քաղաք փախեր է : Աւագակա-
խումբը կը կազմէ 120ի չափ ան-
ձեր, որոնց մէջ կան փողակար, դի-
տակաւորներ, զինուորական և ոստի-
կանական համազգեստաւորներ :

Վանի կուսակալը հաղորդեր է ներ-
քին գործերի նախարարութեան թէ
500 վարժ ժամտարմաների պէտք ունի,
որոնք էր դրել ատոնք, Բուսէլիէն
գալիք 1.000 ժամտարմաներէն ընտ-
րելով :

— Թիւրք կառավարութիւնը անգ-
լիական կառավարութեան 11 սպայ
խնդրեր է ժամտարման վերակազմ
մութեան մասնակցելու համար : Է
իտալացի սպայներ ալ պիտի կանչ-

ւին Կ. պօլսի ժամտարման վերա-
կազմելու համար :

— Կ. պօլսէն կը հեռագրեն յնա-
28ին թէ կառավարութիւնը պաշա-
նապէս ծանուցում հրատարակեց որ
Պալատի, Մուսուլի, Դամասկոսի
Պէյրութի, Հալէպի և այլն վերջէթ.
ների մէջ 6 միլիոն հեգաւար տար-
ծութեամբ պետական կալուածներ
ժախու հանուած են : Ծանուցուած
է նաեւ թէ Կ. պօլսի մէջ ալ պետա-
կան անշարժ կալուածներ ժախու են :

— Կ. պօլսէն կը հաղորդեն ֆրան-
սական թերթերին թէ դաւադիրները
մտադիր են եղեր սուլթան Մէհմետ
գահընկեց ընելով՝ երկրորդ կարգի
գահաժառանգ Վահաէտին էֆէն-
տին գահ բարձրացունել, յայ-
տարարելով թէ առաջին գահա-
ժառանգ Եւսուֆ Իզէտտին էֆէն-
տին յիմարացած է : Կը հաւատեն
թէ դաւադրութեան նպատակներին
տեղեկ է եղեր Վահաէտին էֆէն-
տին որի աներձագը, գնդապետ Չէ-
քի պէյ, մահի դատապարտուած է ի
բացակայութեան : Հսկողութեան տակ
առնուած է Վահաէտինի պալատը
որ կը մնայ բանտարկուածի պէս :
Տեղական մասուլիս և արտասահմանի
լրագրական հեռագիրները խիստ գրա-
քնութեան ենթարկուած են :

— Կ. պօլսէն կը հեռագրեն յնա-
30ին. « Ներքին գործերի նախարար
Թալէտպէյ պէյի բնակարանին մօտիկ
տան մի մէջ ուր գայթականներ կը
բնակէին, հրդեհ մի ծագեցաւ որ
որագործէն տարածուեցաւ և սկսաւ
լաւաշտայ դէպի Բ. Դուռը : Արտա-
քին գործերի նախարարութեան դի-
ւանաթուղթներն իսկոյն փոխադրուե-
ցան Եֆէպտիկան Կարմիր Մա-
հիկի ստորերկրեայ մթերանոցը :
Որոշուած տունների թիւը 300 կը հաշ-
ւեն : Աղբու միջոցներ ձեռք առ-
նուեցան անմիջապէս : Բ. Դուռը զօր-
քերէ շրջապատուելով պաշտպանու-
թեան տակ առնուած է : »

ՊԱՐԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ԵՒ ԵՄՏԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ

Պալքանեան գործերի ելեմտական
միջադեպին Յանձնաժողովը՝ որի մէջ
Թիւրքիա և Պալքանեան գահակից
է տէրութիւնները խորհրդակցական
ձայն միայն ունին և որոշումները կը
տրուին միայն 6 մեծ տէրութիւննե-
րի միաձայնութեամբ, Փարիզի մէջ
կը շարունակէ իր նիստեր, թէ և Լոն-
տոնի դեսպանաժողովին պէս գաղտ-
նի կը մնան առայժմ իր ատենա-
գրութիւններ, որոնցմէ ինչ ինչ բա-
ներ միայն կը հաղորդուին հրատա-
րակութեան համար : Այս օրեր իրենց
գրաւորակի վրայ կը գտնուի մէկ
կողմէ Պալքանեան տէրութիւններին
պատերազմական տուգանքի համար
ըրած պահանջի հաշիւը, միւս կողմէ
ալայն երկրամասերին որոնք Թիւրքիան
պարտաւորուած է թողուլ Դաշակի-
ներին՝ Օսմանեան Հանրային պարտքէն
բաժին ինկած գումարների հաշիւը, որ
պէտք է Պալքանեան տէրութիւննե-

րը վճարեն Եւրոպացի պարտատէր-
ներին : Փարիզի Յանձնաժողովն առ-
այժմ զրազուած է այդ հաշիւների
մանրամաս քննութիւններով :

ՊԱՐԱՆԵԱՆ ԿՕՑՈՒԹԻՒՆԸ

Սերպիտի հրաժարած նախարար-
ապետ Տ. Բաշիլ թաղաւորի հրա-
մանին համեմատ վերակազմեց նա-
խարարութիւնը իր նախորդ անդա-
մակիցներով, ի բաց առեալ պատե-
րազմական և դատական նախարար-
ներն որոնք իրեն հետ չհամաձայ-
նելով՝ աւելի պատերազմաօրական
քան խաղաղասիրական ձգտումներ
յայտնած էին նախորդ վարչութեան
մէջ :

— Վէճի առարկայ եղած հողա-
մասերին վրայ արիւնահեղ ընդհա-
րումներ սկսած են պատահիլ Սեր-
պերին և Պուկարներին, ինչպէս նաեւ
Յոյներին և Պուկարներին միջև, թէ և
պատերազմ հրատարակուած չէ դեռ
և ատոնք զօմի թաճիկների յարձակում-
ներ կամ թիւրիմացութիւնների ար-
դիւնք կը համարուին և երկու կող-
մերն ալ իրար վրայ կը ձգեն նախա-
յարձակ եղած լինելու պատասխա-
նատուութիւն :

— Պատերազմի հրատարակութեան
պարագային մէջ Պուկարիան իրեն
դէմ պիտի ունենայ ոչ միայն Սեր-
պիան, Յունաստանը և Մօնթենէկ-
րօն, այլ կերէի թէ այս անգամ Ռու-
մանիան չեղար դիրք մը չպիտի բռն-
նէ և ան ալ իր կողմէ պիտի աշխա-
տի մաս մը խել Պուկարիան, Պալ-
քանեան միւս Դաշակիցներին հետ
միանալով :

ՆՈՐ ՄՏԱՑՈՒՄԸ ՀՐԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՈՅՍ ամսօրեայ հանդէս դիտու-
թեան և դատարարակութեան, Հրա-
տարակութիւն Վանի Հայկ. Բարեսի-
րական ընկերութեան Մեքիթթեան
տպարան. Վան : Թիւրք որ հրատա-
րակուած է մայիս 1ին, կը պարունա-
կէ կրթական և գիտական յօդուած-
ներ, ստորագրուած Մ. Միշասեանէ,
Ռոզմերիէ և ուրիշներէ : Տարեկան
բաժնորդագիրն է Թիւրքիա 25 դր.,
Ռուսիա 2 բր., 50 կոպ., Ամերի-
կա 1 տր. և 50 սէնթ. ուրիշ տեղեր
7 ֆրանք :

Հասցէ Rédaction « Louis »
Archavir M. Avedaghian
VAN (Turquie d'Asie)

Լեռն Լանիւ. ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ ԿՐԱ-
ԿԸ. Նորապէս. Պուրէշ. Տպագրու-
թիւն « Եփիօր »-ի 1913. Գին 1 ֆր.
(Ստանալու համար գիմի հեղինա-
կին Rue Karageorgievici, 7) :

Մատենաշար « Մեղու »-ի Թիւ 1.
Մեղուն Յովսէփեան. ՀԱՄԱԶԳԻՅԻՆ
ՏՕՆԸ ԵՒ ՊԱՐՏԻՉԻՅԻՆ. 1913. Տպ.

« Նորուշան » Յ. Թ. Աթանասեան. Նա-
րագր. Գին 1 դր. (Հայ տպագրու-
թեան 400 ամեակին և հայ տառերի
գիւտի 1500 ամեակին առթով Պար-
տիզակի Մեղու լրագրի խմբագրու-
թեան հրատարակած այս տետրակը
ստանալու համար պէտք է գիմի
նոյն խմբագրութեան. Rédaction du
journal « Méghou » Baghdadjik-Ismidt :)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԻՆԵՄԱ Ի պատիւ հայ
թատրոնի ութսունամեակին (1833-
1913) : Գրական և գեղարուեստա-
կան երեկոյթ, սարքուած « Յիշատա-
կարան »-ի հեղինակ Վահագն Չարդա-
րեանի կողմէ 1913 մարտ 15ին՝ Գո-
հիւէ, 22ին՝ Աղեքսանդրիա :

ՊԱՏԱՆԵԱՆ ԽՈՆՆԵՐ. Դրեց
Ազատ Երկրիկեան. Հեղինակին պատ-
կերովը 1913. Տպագրութիւն « Պա-
հակ »-ի Բրոյիտէն : Գին 15 սէնթ.
(Մեծ քանակութեամբ գնողին զեղչ
կը լինի : Գիմի այս հասցէին՝ 71,
Hanover str. WORCESTER Mass. U.
S. America) :

ՓՈՐՔԻԿ ՍՈՒՐՃԱՆԴՍԿԻ

ՄԱՐՍԻՅԻ. Պատ. Հոգաբանքիւն
— Չեր գրութիւնը ստացանք չո-
րեքշաբթի օր երբ նոյն առաւօտ
թերթը արդէն տպագրութեան կը
յանձնուի. ուստի չկրցանք ծանու-
ցանել : Սիրայօժար կընդունինք
Չեր պաշտօնագրերի հրատարակու-
թիւնը. միայն թէ չորեքշաբթի օրի
թուին մէջ գրուելու համար պէտք է
որ գոնէ միջև երկուշաբթի մեզ
հասնի. կարճ գրուած մը կրնանք զե-
տեղել բշ. օր :

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ
Կ. ՊՕԼՍՈՅ ՀԱՅՈՑ ԿԵՆՏՐՈՆ ԱԵՆՈՒԱՅ
ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԵՊ

ԳՐԵՑ ԱՂԱԶԱՐԻՑ
Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը
նշարկայալուէն ընտանեկան ախա-
ղապներէն մին ուր կը տեսնուի թէ
անարարական մի հայր իւր աղակա-
ւած վարքաւորքով որչափ չափեց-
երի պատճառ դարձած է և վերջի
վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով
պաննուած և ունեցողացած է աշ-
խարհէ : Գին 1 ֆրանք :

SETH. J. MESROVP History of
the Armenians in India from the
earliest times of the present day).
5 fr. 50

ՅՈՐԵՆ—ԻՄԱԿԻՐ
Մ. ՓԱՅՆԱՅԱՆԻ
ՄԱՐՏԻՅԻ

Հայերէն տպարան Մ. Փարսեպայեանի
Le Gérant : François CARRIERE
Marseille. — Imprimerie de Miti